

reproductive systems. Organs of the digestive system are affected by the influence of the physical exercises (muscle loading) to a lesser extent. In cases of kidney tract and respiratory system illnesses factors of physical and competitive activity has a trigger character as for season and climate reasons. The integration of the rehabilitation programs into the training process of young sportsmen will give an opportunity to neutralize the negative influence of factors of training on the functional state of somatic systems of young sportsmen, and that will promote the increasing of the health-saving direction of the long-term training. The perspectives of our research are connected with the development of the concept of physical rehabilitation of sportsmen with somatic dysfunctions and its integration into the training process.

Keywords: illness, training process, somatic pathology, physical rehabilitation, young sportsmen.

Подано до редакції 04.04.14

УДК: 796.071.4

Т. В. Людовік

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглянуто сучасний стан системи професійно-прикладної фізичної підготовки студентів ВНЗ технічного профілю. На основі огляду сучасної літератури та теоретичного аналізу існуючих теоретичних та науково-методичних положень цього напрямку у фізичному вихованні студентів основних медичних груп встановлено зміст та спрямованість процесу професійно-прикладної фізичної підготовки студентів ВНЗ технічного профілю.

Ключові слова: студент, професійно-прикладна, фізична підготовка, ВНЗ, технічний профіль.

Постійне вдосконалення виробництва, зростання обсягу та інтенсивності праці пред'являють підвищені вимоги до якості підготовки фахівців технічної галузі. Підготовка фахівців є відображенням динаміки зміни суспільства. Важливу роль у зв'язку з цим має забезпечення необхідного рівня професійної готовності майбутніх висококваліфікованих спеціалістів, що включають фізичну підготовленість, тренуваність, працездатність, розвиток професійно важливих якостей і психомоторних здібностей студентів ВНЗ [1, 2, 13].

Повноцінне використання професійних знань і умінь можливо тільки за умови високого рівня здоров'я та працездатності. Сьогодні під час організації навчального процесу перед кожним закладом вищої освіти стоїть завдання – забезпечити високоякісну підготовку фахівців на високому науково-технічному рівні із застосуванням сучасних методів організації навчально-виховного процесу [2, 10]. У зв'язку з цим, якість підготовки сучасного студентства, в тому числі і фізичної, набуває вагомого соціально-економічного значення, оскільки від її кваліфікації, фізичного стану і працездатності залежить економічна продуктивність системи, що й обумовлює високу актуальність досліджень у цьому напрямку.

На думку фахівців галузі [1, 2, 6, 11], забезпечення фізичної надійності та готовності фахівців, які працюють у технічних сферах, найбільш ефективно досягається у процесі спеціального професійно спрямованого використання засобів фізичної культури, що отримало назву професійно-прикладної фізичної під-

готовки (ППФП). Зміст ППФП студентів, форми і методи фізичної культури та спорту для підвищення її ефективності з урахуванням вибраної спеціальності базуються на дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. При цьому повстає важлива науково-практична проблема забезпечення використання можливості різноманітних засобів і форм фізичної культури у процесі фізичного виховання студентів в умовах обмеженого часу занять у ВНЗ.

Вищезазначене дає підставу констатувати теоретичну й практичну значущість дослідження, яка зумовлена, з одного боку, місцем та роллю технічних професій у народному господарстві, високими темпами розвитку галузі, великою часткою особистого чинника в забезпеченні ефективності виробництва і підвищення продуктивності праці, з іншого – високими вимогами до фізичної, психічної підготовленості та забезпечення високого рівня здоров'я майбутніх фахівців галузі.

Мета роботи — здійснити теоретико-методичний аналіз стану сучасних підходів до ППФП у фізичному вихованні студентів основних медичних груп ВНЗ технічного профілю.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, порівняння та зіставлення.

Фізичне виховання студентів у вищій школі має свої специфічні особливості: конкретна спрямованість фізичного виховання як предмета навчального плану визначається не тільки загальними соціальними завданнями, які воно покликано вирішувати, а й вимо-

гами, що пред'являються спеціальністю, до якої готують студента, і з цим згідна переважна більшість фахівців галузі [1, 2, 5, 7, 9-13]. Прогрес техніки у технічній галузі, механізація праці привели до того, що рухова діяльність у сучасних технічних професіях все менше пов'язана з проявом високого рівня фізичних якостей. Саме тому ППФП студентів ВНЗ технічного профілю, згідно даних науково-методичної літератури [1-13], повинна здійснюватись у таких напрямках:

1) розвиток рухових якостей та здібностей, які визначають ефективність професійної діяльності у технічній галузі;

2) нейтралізація факторів, які негативно впливають на стан здоров'я в процесі подальшої професійної діяльності;

3) забезпечення необхідного рівня обсягу рухової активності.

На думку Р. І. Купчінова (2006), Р. Т. Раєвського, С. М. Канішевського (2008), наукове обґрунтування професійно-прикладної фізичної підготовки протягом всього періоду навчання студентів ВНЗ технічного профілю полягає у необхідності системного підходу до використання всіх форм, засобів і методів, за допомогою яких рівень розвитку професійно важливих якостей студентів до моменту закінчення ВНЗ буде доведений або максимально наближений до необхідних параметрів.

Згідно даних спеціальної літератури [1-13], певні умови майбутньої трудової діяльності вимагають розвитку відповідних спеціальних фізичних і психічних якостей. Саме ці чинники обумовлюють завдання ППФП студентів технічного ВНЗ, які полягають у наступному:

1. Поповнення та вдосконалення індивідуального фонду рухових умінь, навичок та фізкультурно-освітніх знань, що сприяють освоєнню обраної професійної діяльності, корисних та потрібних разом з тим в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки у якості її засобів.

2. Забезпечення інтенсифікації розвитку професійно важливих фізичних та безпосередньо пов'язаних з ними здібностей та стійкості підвищеного на цій основі рівня дієздатності.

3. Підвищення ступеню резистентності організму відносно несприятливих впливів навколишнього середовища, в якому відбувається трудова діяльність, сприяння збільшенню його адаптаційних можливостей, збереженню та зміцненню здоров'я.

4. Виховання моральних, духовних, вольових та інших якостей, що характеризують цілеспрямованих, високоактивних членів суспільства [1-13].

Усі ці завдання, які вирішуються в процесі ППФП, повинні бути конкретизовані стосовно специфіки професії технічного профілю. Їх вирішення безпосередньо пов'язане з підвищенням рівня фізичної підготовленості студентів та поліпшення стану здоров'я. В майбутньому це буде передумовою прискорення процесу впрацьованості, обумовленою специ-

фікою рухової діяльності в трудовому процесі та його характером (монотонність, статичність, особливості робочих поз). Водночас, урахування вищезгаданого вимагає з'ясування основних характеристик, що визначають й розкривають типові риси майбутньої трудової діяльності, її вплив на організм студента та професійно найважливіші у технічній галузі фізичні здібності і рухові навички [3, 9].

Як відзначено багатьма авторами [2, 5-7, 11], ППФП студентів ВНЗ технічного профілю має бути різноманітною, багатогранною та адаптованою до обраної спеціальності. Дуже важливим у вирішенні завдань ППФП є відбір відповідних засобів, вибір ефективних методів та форм їх реалізації. Підбір засобів ППФП здійснюється з урахуванням особливостей навчального процесу на кожному факультеті технічного ВНЗ і специфіки майбутньої професійної діяльності студентів [7, 8, 10].

Узагальнюючий аналіз наявних праць з питання ППФП [1-13] дає змогу визначити, що цільова професійна модель як результат інтегративного функціонування фізичної підготовки фахівця повинна включати такі блоки: соціально-політичні якості особистості; морально-психологічні якості; комунікативні якості; блок теоретичних знань; прикладні навички та уміння; блок психофізіологічних якостей, який матеріалізує професійну підготовленість на параметри надійності; фізичні якості та фізичне здоров'я, яке забезпечує високу працездатність та прогнозує професійне довголіття. На думку Н. Ю. Борейко (2008), поняття «якість підготовленого фахівця» включає в себе сукупність вищезгаданих властивостей, які обумовлюють придатність до професійної діяльності у технічній галузі. Проте встановлено [7, 10, 12], що успішність навчання та підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності у певній мірі залежить від рівня їх всебічної фізичної підготовленості.

Формувати спеціальні якості можна в процесі ППФП за допомогою спеціально підібраних фізичних вправ, і з цим згідна переважна більшість фахівців галузі. Проте С. І. Присяжнюк (2007), Є. М. Бороховський, С. Ф. Танянський, О. В. Церковна (2007) вважають, що у цьому разі слід мати на увазі, що ППФП повинна спиратися на хорошу загальнофізичну підготовленість студентів. Тобто під час вирішення конкретних завдань професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців слід звертати увагу на те, що така підготовка здійснюється у тісному зв'язку із загальною фізичною, яка є основою практичного розділу навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Основи спеціальної фізичної підготовки з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності закладені у ряді праць [2, 7, 10, 11], у яких зокрема зазначається, що загальна фізична підготовка не знаходить безпосереднього застосування в процесі праці, а лише створює передумови для успішної професійної діяльності, опосередковано проявляючись у ній через такі фактори, як стан здоров'я, ступінь фізичної тре-

нованості, адаптації до умов праці. Однак, на думку Т. Ю. Круцевич (2008), тільки загальна фізична підготовка не може повністю вирішити завдання ППФП та цілком забезпечити необхідний рівень готовності до професійної праці. Важливість загальної фізичної підготовки як базової основи для спеціалізованої підготовки, зберігатиметься у всіх випадках, водночас вимагаючи поетапного підходу до ППФП, зважаючи на специфікацію технічного профілю.

Згідно твердженню провідних фахівців галузі [1-13], кожна професія має свою рухову специфіку, відмінну умовами праці, психофізіологічними характеристиками і пред'являє різні вимоги до рівня розвитку фізичних якостей, психофізіологічних функцій і психічних властивостей та якостей особистості. Зазначене обумовлює необхідність моделювання трудових процесів й елементів трудової діяльності шляхом поєднання різних вправ та видів спорту для формування у студентів професійно необхідних фізичних якостей, навичок, знань. Таке моделювання проводиться на основі вивчення цілого ряду факторів, які є специфічними для технічних спеціальностей. Тобто, загалом, як зазначає В. П. Жидких (2000), особливості ППФП студентів технічного ВНЗ залежать від умов майбутньої праці. Як правило, вона характеризується розумовою спрямованістю, відсутністю фізичного компонента, статичним перенапруженням м'язів спини і кінцівок, одноманітністю рухів. Тому одним із факторів, який конкретизує зміст ППФП студентів технічного навчального закладу, є динаміка працездатності переважно розумової праці.

На основі вивчення наявної науково-методичної літератури ми дійшли висновку, що сьогодні професійна підготовка студентів технічного ВНЗ зорієнтована головним чином на оволодіння певною сумою теоретичних знань, загальних практичних умінь і навичок, на забезпечення необхідного стану здоров'я. Значно менше уваги приділяється цілеспрямованому формуванню у студентів ВНЗ технічного профілю спеціальних психофізичних якостей. Психофізична підготовка студентів технічного ВНЗ, як зазначено у роботах С. І. Присяжнюка, В. П. Краснова, М. О. Третьякова (2007), Р. Т. Раєвського (2008), повинна передбачати акцентований розвиток психофізичних властивостей, які спроможні мобілізувати функціональні системи організму і тим самим створити основні передумови для успішної професійної діяльності.

Психофізіологічні особливості професійної діяльності багато в чому визначають спрямованість ППФП технічного ВНЗ. Ними є прийом, зберігання і переробка виробничої інформації, прийняття рішень, моторні дії, навантаження на окремі фізіологічні органи і системи, емоційні стани, стомлюваність і динаміка працездатності, психічні напруги тощо. Вивчення цих особливостей дозволяє виявити необхідні для

успішної роботи сенсорні, розумові, рухові навички, фізичні і психічні якості, рівень функціонування та надійності окремих органів і систем організму [5, 12, 13].

Умови праці впливають на підбір засобів фізичного виховання для досягнення високої працездатності і трудової активності, а отже, визначають конкретний зміст ППФП фахівців технічного ВНЗ. Характер праці також визначає ППФП, бо для того, щоб правильно підібрати і застосувати засоби фізичного виховання, важливо знати, з яким фізичним та емоційним навантаженням працює фахівець, наскільки велика зона його пересування і тощо. Слід враховувати, що характер праці фахівців технічного ВНЗ може бути різним навіть під час роботи в одних і тих же умовах, якщо вони виконують неоднакові види професійних робіт і службових функцій. У таких випадках у них зовсім різні психофізичні навантаження, тому потрібні різні прикладні знання, вміння і навички, різноспрямовані рекомендації щодо застосування засобів фізичного виховання в режимі праці та відпочинку студентів. Динаміка працездатності фахівців в процесі праці – інтегральний чинник, що визначає конкретний зміст їх ППФП [2, 9].

Загалом, ППФП неодмінно потрібно розглядати в єдності з іншими складовими цілісної системи виховання, залежно від їхнього характеру в індивідуально-конкретному вираженні знаходити найбільш виправдане на тому чи іншому етапі співвідношення різних форм занять, що дозволяють реалізувати особисті й соціально значимі цілі.

Висновки. ППФП є одним із напрямків фізичного виховання і сприяє зміцненню здоров'я і активного формування професійно-значущих функцій студентів технічного профілю. Такий напрямок фізичної підготовки має важливе практичне значення для суспільства, тому що є одним з безпосередніх чинників покращання професійної підготовки кадрів на основі забезпечення підвищення надійності функціонування фізіологічних функцій організму. Зміст ППФП технічного ВНЗ має специфічну спрямованість, яка визначається вимогами професії.

Відзначаючи значний інтерес науковців і практиків до ППФП, разом з тим доводиться констатувати, що цей напрямок в системі фізичного виховання вимагає подальшого розвитку та вдосконалення у напрямку формування науково обґрунтованого системного уявлення про цей напрямок фізичної підготовки спеціалістів технічного профілю й технологій практичного здійснення цієї підготовки у профільних навчальних закладах.

Подальші дослідження передбачають розробку підходів до реорганізації системи ППФП студентів технічного ВНЗ, ґрунтовані на комплексному впровадженні новітніх інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борейко Н. Ю. Педагогічні умови професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих технічних навчальних закладів: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. Ю. Борейко // ЛНПУ ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2008. – 20 с.
2. Бороховский Е. М. Естественно-научные основы теории и методики физического воспитания: уч. пос. 2-е изд. доп. и пер./ Е. М. Бороховский, С. Ф. Танянский, Е. В. Церковная.– Харьков: ХНУРЭ, 2007. – 330с.
3. Жидких В. П. Профессионально-прикладная физическая культура в системе подготовки специалистов: дис. д-ра пед. Наук : спец. 24.00.02 / В. П. Жидких. – Омск, 2000. – 47 с.
4. Коровин С. С. Теоретико-методологические основания концепции профессиональной физической культуры / С. С. Коровин // Теория и практика физ. культуры, 2012. – № 2. – С. 23–27.
5. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: підр. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2-х томах / Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 390 с.; Т. 2. – 367 с.
6. Круцевич Т. Ю. Управління процесом фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич, В. В. Петровський. – К.: Олімпійська література, 2008. – 379 с.
7. Купчинов Р. И. Физическое воспитание / Р. И. Купчинов. – Минск: ТетраСистемс, 2006. – 352 с.
8. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання / С. І. Присяжнюк. – К.: ЦУЛ, 2008. – 502 с.
9. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання: теоретичний розділ / С. І. Присяжнюк, В. П. Краснов, М. О. Третяков, Р. Т. [та ін.]. – К.: ЦУЛ, 2007. – 193 с.
10. Раевский Р. Т. Здоровье, здоровый и оздоровительный образ жизни студентов / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский. – О.: Наука и техника, 2008. – 556 с.
11. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский // Здоровье, здоровый и оздоровительный образ жизни: монография. – О.: Наука и техника, 2008. – 224 с.
12. Физическая культура / под ред. Е. С. Григоровича, В. А. Переверзева. – Минск: Вышэйшая школа, 2008. – 222 с.
13. Физическая культура: учебник / [под ред. Е. В. Харламова]. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 355 с.

REFERENCES

1. Boreiko N. Yu. Pedagogical conditions of professionally-applied physical training of student if technical colleges / N. Yu. Boreiko // LNPU named after T.Shevchenko. – Lugans'k, 2008. – 20 p.
2. Borohovskii E. M. Natural-scientific foundations of theory and methods of physical education: textbook, the 2nd revised and corrected edition / E. M. Borohovskii, S. F. Tanianskiy, E. V. Cerkovnaya.– Har'kov: HNURE, 2007. – 330 p.
3. Zhidkih V. P. Professionally-applied physical culture in the system of specialists training / V. P. Zhidkih. – Omsk, 2000. – 47 p.
4. Korovin S. S. Theoretical and methodological foundations of the concept of professional physical culture / S. S. Korovin // Theory and practice of physical culture, 2012. – № 2. – P. 23–27.
5. Krucevich T. Yu. Theory and methods of physical training: textbook for students: in 2 volumes / T. Yu. Krucevich. – K.: Olimpijs'ka literatura, 2008. – V. 1. – 390 p.; V. 2. – 367 p.
6. Krucevich T. Yu. Managing the process of physical training / T. Ju. Krucevich, V. V. Petrovskiy. – K.: Olimpijs'ka literatura, 2008. – 379 p.
7. Kupchinov R. I. Physical education / R. I. Kupchinov. – Minsk: TetraSistems, 2006. – 352 p.
8. Prisiazhniuk S. I. Physical education / S. I. Prisiazhniuk. – K.: TSUL, 2008. – 502 p.
9. Prisiazhniuk S. I. Physical education: theoretical part / S. I. Prisiazhniuk, V. P. Krasnov, M. O. Tretiakov, R. T. – K.: TSUL, 2007. – 193 p.
10. Raevskii R. T. Health, healthy and health-recreation lifestyle of students / R. T. Raevskii, S. M. Kanishevskiy. – O.: Nauka i tehnika, 2008. – 556 p.
11. Raevskii R. T. Professionally-applied physical training / R. T. Raevskiy, S. M. Kanishevskii // Health, healthy and health-recreation lifestyle of students: monograph. – O.: Nauka i tehnika, 2008. – 224 p.
12. Physical culture / edited by E. S. Grigorovich, V. A. Pereverzev. – Minsk: Vysheishaia shkola, 2008. – 222 p.
13. Physical culture: textbook / [edited by E. V. Harlamov]. – Rostov n/D: Feniks, 2005. – 355 p.

Т. В. Людовик

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Рассмотрено современное состояние системы профессионально-прикладной физической подготовки студентов вузов технического профиля. На основе обзора современной литературы и теоретического анализа существующих теоретических и научно-методических положений этого направления в физическом воспитании студентов основных медицинских групп установлены содержание и направленность процесса профессионально-прикладной физической подготовки студентов вузов технического профиля.

Ключевые слова: студент, профессионально-прикладная, физическая подготовка, вуз, технический профиль.

T. V. Liudovik

MODERN APPROACHES TO PROFESSIONALLY-APPLIED PHYSICAL TRAINING OF TECHNICAL COLLEGE STUDENTS

The article deals with a modern state of a system of professionally-applied physical training in technical colleges. According to the scientific literature, providing physical preparedness of specialists in technical areas can be efficiently achieved in the process of special professionally-oriented usage of physical culture means, that is called professionally-applied physical training (PAPT). PAPT is one of the directions of physical training and provides strengthening of health and active formation of professionally important functions of technical college students. This branch of physical education is of a great practical importance for a society, because it is one of the direct factors of improving professional staff training based on the increase of operating reliability of human physiological functions. The contents of PAPT of technical college have a specific orientation that is determined by professional requirements. Working conditions affect the choice of means of physical training for achieving high working capacity and labor activity, and therefore, determine concrete contents of the PAPT of technical college specialists. Type of work also defines PAPT, because it is extremely important to know the physical and emotional workload of a specialist to choose and to use ways and methods of physical training. Besides, one also has to consider that a character and type of work performed by a specialist of technical college can be different even in the same conditions, if they perform unequal kinds of professional work. In such cases they have very different psychological and physical load (stress), that is why different applied knowledge, abilities and skills are necessary. The dynamics of labor capacity in the process of work is an integral factor that determines particular contents of their professionally-applied physical training.

Keywords: student, professionally-applied physical training, universities, technical profile.

Подано до редакції 28.03.14
